

ФЕДЧИШИН С. А.,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

АНДРЕЄВА А. П.,

студентка I курсу магістратури
господарсько-правового факультету
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 342.95:35.08(73)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.5.31>

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ НЕЙТРАЛЬНОСТІ ЦИВІЛЬНОЇ СЛУЖБИ США

Статтю присвячено дослідженню особливостей становлення та сучасного стану правового регулювання політичної нейтральності цивільної служби США. Зокрема, у контексті розвитку моделі політичної нейтральності цивільної служби США проаналізовано положення Акта про асигнування на законодавчі, виконавчі та судові витрати уряду (1876 р.), Акта про реформування цивільної служби (1883 р.), Акта про запобігання згубній політичній діяльності (1939 р.), Акта про реформування цивільної служби (1978 р.) та інших документів. Особливу увагу приділено правовим актам, які регламентували правила етичної поведінки цивільних службовців у США та встановлювали певні вимоги щодо їхньої політичної нейтральності. Звернено увагу також на рішення Верховного суду США, які стосувалися політичної нейтральності цивільної служби (це, зокрема, рішення у справах «Об'єднання державних працівників Америки проти Мітчелла» (1947 р.), «Оклахома проти Комісії з питань цивільної служби США» (1947 р.), «Комісія з питань цивільної служби США проти Національної асоціації перевізників листів» (1973 р.) та інші). Розглянуто вимоги й заборони, які висуваються до цивільних службовців стосовно їхньої політичної нейтральності. Зроблено висновок, що в розвитку політичної нейтральності цивільної служби США спостерігається тенденція від встановлення первинно досить суворих заборон щодо політичної діяльності цивільних службовців до більш гнучкої моделі з конкретизованим переліком заборонених форм активності та умов, за яких можливе притягнення порушників до відповідальності. При цьому підкреслено, що в США дотримання вимог щодо політичної нейтральності забезпечується не лише заходами відповідальності цивільних службовців, а й комплексом інших заходів (зокрема, за допомогою діяльності Комітету із захисту системи заслуг та деяких інших структур).

Ключові слова: політична нейтральність, політична неупередженість, політична активність, державна служба, цивільна служба, США.

Fedchyshyn S. A., Andriieva A. P. Some peculiarities of the legal regulation of political neutrality of the US civil service

The article is dedicated to the research on peculiarities of the formation and current state of legal regulation of political neutrality of the US civil service. Authors analyze among other acts in the context of the development of political neutrality of the US civil service sections of such laws as Act making appropriations for the legislative,

executive, and judicial expenses of the government (1876), Civil Service Reform Act (1883), Act to Prevent Pernicious Political Activities (1939), Civil Service Reform Act (1978), etc. The very attention is devoted to the rules which regulate the ethical behavior of civil servants and also establish some guidelines for their political neutrality. Additionally, authors describe the practice of the Supreme Court of the US related to the political neutrality of civil service (cases “United Public Workers v. Mitchell” (1947), “Oklahoma v. United States Civil Service Commission” (1947), “United States Civil Service Commission v. National Association of Letter Carriers” (1973), etc.). The requirements and prohibitions of political neutrality imposed on civil servants are represented. Authors conclude that in the development of the conception of political neutrality of the US civil service the one might see the tendency from the initial formation of the rather severe restrictions upon the political activity of civil servants to the eased model with a more concrete list of prohibited forms of their activity and conditions for the possibility of bringing violators to justice. Besides, it is emphasized that compliance with the requirements of political neutrality is ensured not only by measures of responsibility of civil servants but also by a set of other measures (in particular, the activities of the Merit System Protection Board and some other state bodies).

Key words: *political neutrality, political impartiality, political activity, state service, civil service, US.*

Вступ. Модель політичної нейтральності цивільної служби США має тривалу та складну історію становлення. Сьогодні ця модель регламентується низкою нормативно-правових актів, що прийняті в межах декількох реформ цивільної служби та з урахуванням прецедентів Верховного суду США й адміністративних інституцій, спрямованих на реалізацію та захист цінностей аполітичної цивільної служби. На шляху розбудови зазначеної моделі як приклади її регулювання можна назвати Акт про реформування цивільної служби від 16 січня 1883 р., Акт про запобігання згубній політичній діяльності від 2 серпня 1939 р., Акт про реформування цивільної служби від 13 жовтня 1978 р., а також правові позиції Верховного суду США у справах «Об’єднання державних працівників Америки проти Мітчелла» від 10 лютого 1947 р., «Оклахома проти Комісії з питань цивільної служби США» від 10 лютого 1947 р., «Комісія з питань цивільної служби США проти Національної асоціації перевізників листів» від 25 червня 1973 р. тощо.

Дослідження відповідного досвіду США набуває особливого значення на сучасному етапі реформування державної служби в Україні, що здійснюється в умовах триваючого процесу трансформації її моделі із політизованої в політично нейтральну.

Аналіз досліджень та публікацій. З-поміж вітчизняних учених, які зверталися до зарубіжного досвіду у сфері політичної нейтральності державної служби, можна назвати Ю. Битяка, Л. Білу-Тіунову, С. Ківалова, Т. Коломоєць, В. Малиновського, Н. Матюхіну, О. Рацюк, Н. Янюк та інших. При цьому політичній нейтральності в цивільній службі США у вітчизняній юридичній науці присвячена незначна кількість наукових праць. З огляду на предмет дослідження відповідна проблематика неодноразово привертала увагу зарубіжних, насамперед американських, учених: Р. Джонсон, М. Есман, Г. Лайбкепа, Д. Міллер, Г. Райта, Г. Роуз, О. Сталя, Д. Шульца та інших. Фахівці аналізують передумови та процеси становлення політичної нейтральності в цивільній службі США, висвітлюють сучасний стан і проблеми її правового регулювання, апелюють до судових прецедентів на підтвердження тієї чи іншої позиції, пропонують шляхи вдосконалення законодавства тощо.

Вивчення досвіду становлення політичної нейтральності цивільної служби США, її сучасного змісту та особливостей правового регулювання, а також зарубіжних наукових напрацювань у цій сфері видається актуальним у сучасних умовах розбудови політично нейтральної державної служби в Україні, необхідності вжиття заходів щодо її подальшого вдосконалення.

Постановка завдання. Мета статті полягає в аналізі окремих особливостей становлення й сучасного стану правового регулювання політичної нейтральності цивільної служби США.

Результати дослідження. Принцип політичної нейтральності є невід’ємним складником концепції «системи заслуг» («merit system») у цивільній службі США. Запозичення британської процедури політично неупередженого відбору з метою призначення та переведення на вищу посаду цивільних службовців привело до трансформації в цивільній службі США концепції «політичного патронажу» («системи здобичі») в концепцію «системи заслуг» [11, с. 44]. Розподіл посад між лояльними до влади особами тривалий час був у США одним із головних «трофеїв» після перемоги політиків на виборах. Найбільш задіяними в кадрових рішеннях були Президент США (як голова виконавчої гілки влади), Конгрес та голови агентств, які здійснювали добір кандидатів на посади, керуючись політичними вподобаннями вищого політичного керівництва. Патронаж призводив до низки системних проблем: корупційних ризиків, нестачі кадрів, непрофесійності цивільної служби загалом [3, с. 14]. Необхідність розмежування цивільних службовців, які часто діяли непрофесійно й неефективно, та політичних діячів, які періодично змінювалися, заклала підвалини процесу розбудови політично нейтральної цивільної служби в США.

Одним із перших законодавчих актів на цьому шляху став прийнятий Конгресом *Акт про асигнування на законодавчі, виконавчі та судові витрати уряду* від 15 серпня 1876 р. (далі – Акт від 1876 р.). У ньому встановлювалася заборона просити, передавати або отримувати від цивільних службовців гроші, майно чи інші цінності для політичних цілей. Порушення цієї вимоги визнавалося дисциплінарним проступком і тягнуло за собою звільнення, а також штраф у сумі до 500 доларів США. Збирання ж партійних внесків від цивільних службовців на той час було досить популярною практикою та розглядалося як складова частина системи «політичного патронажу» [1, с. 986]. Процес розбудови політично нейтральної цивільної служби отримав підтримку не лише в Конгресі, а й у Верховному суді США. Так, Верховний суд США у своєму *рішенні «Ex Parte Curtis»* від 18 грудня 1882 р. висловив думку щодо конституційності Акта від 1876 р. та зазначив: «Таке законодавче положення спрямоване на захист цивільних службовців від несправедливих поборів. Відмова від переведення частини свого доходу на користь політичної партії (кампанії) може потенційно призвести до звільнення з посад осіб, які добросовісно виконують свої обов’язки, коли партія йде з влади. <...> Якщо державна зайнятість буде прямо залежати від політичної партії при владі, тоді цивільні службовці будуть зацікавлені в тому, щоб партія, яка надала їм роботу, залишалася при владі й надалі» (106 U.S. 375) [12].

У процесі вдосконалення цивільної служби 16 січня 1883 р. Конгрес прийняв *Акт про реформування цивільної служби* (відомий як Закон Пендлтона). Саме цей документ ліквідував «систему здобичі» («spoils system») та започаткував «систему заслуг» («merit system») у цивільній службі США. Відповідно до зазначеної системи призначення на посади цивільної служби мало базуватися на відборі кандидатів з огляду на їхні професійні знання та досвід, а не політичні зв’язки й партійну належність. Передбачалося створення окремих суб’єктів, наділених повноваженнями у сфері відбору кандидатів та проведення конкурсів на зайняття посад цивільної служби, – Комісії з питань цивільної служби США та екзаменаційних комісій. Закон Пендлтона передбачав низку важливих положень, зокрема: необхідність спеціалізації тестування, яке мало безпосередньо стосуватися кола майбутніх посадових обов’язків (ч. 2 ст. 2); заборону вимагати від кандидатів на посаду сплати зборів на користь політичних партій (ст. 12); заборону призначати на посади та просувати за посадами з огляду на політичні мотиви (ст. 13) тощо [6].

Важливим історичним етапом у розбудові моделі політичної нейтральності цивільної служби США стало прийняття Конгресом *Акта про запобігання згубній політичній діяльності* від 2 серпня 1939 р. (далі – Закон Хетча), яким на цивільних службовців накладалися обмеження щодо політичної діяльності. Відповідно до Закону Хетча службовцям виконавчої влади, які одержують платню з федерального бюджету, заборонялося використовувати

свої офіційні повноваження з метою впливу на результати виборів, а також брати активну участь в управлінні політичною партією та в політичних кампаніях, крім права голосувати як виборцю [1, с. 989].

Принагідно варто підкреслити, що вимоги щодо політичної нейтральності поряд із законодавчим регулюванням отримували закріплення також у правилах етичної поведінки цивільних службовців США. Так, *Кодекс етики урядової служби США*, ухвалений резолюцією Конгресу від 1958 р. (хоч і мав рекомендаційний характер), передбачав, що будь-яка особа, яка перебуває на урядовій службі, повинна ставити відданість вищим моральним засадам і державі вище за відданість урядовцям, партії чи державним органам. Проте *Указ Президента США «Принципи етики поведінки службових осіб та службовців державного апарату»* від 1990 р., який уже мав нормативний характер, встановлював, що службовець під час виконання обов'язків повинен діяти на позапартійній основі, без будь-яких переваг тій чи іншій приватній організації або особі [11, с. 52–53].

В аналізі розвитку моделі політичної нейтральності цивільної служби США не можна оминати увагою *Акт про реформування цивільної служби* від 13 жовтня 1978 р. (далі – Закон від 1978 р.). По-перше, він закріпив принципи «системи заслуг» («merit system principles»), зокрема такі: а) набір персоналу повинен здійснюватися із числа кваліфікованих фахівців з усіх верств суспільства; б) відбір та просування мають провадитися виключно на основі оцінки здібностей, знань і навичок у результаті чесного й відкритого конкурсу, який гарантує всім рівні можливості; в) працівники та кандидати на роботу повинні зазнавати справедливого й рівного ставлення в усіх аспектах управління персоналом незалежно від політичної приналежності, раси, кольору шкіри, релігії, національного походження, статі, сімейного стану, віку чи стану інвалідності та з належним урахуванням їхніх приватності і конституційних прав; г) працівники мають підтримувати високі стандарти доброчесності, поведінки та турботи про публічні інтереси; г) працівники мають бути захищені від свавільних дій, особистого фаворитизму або примусу в політичних цілях; д) працівникам забороняється використовувати свої офіційні повноваження чи вплив із метою втручання у вибори або впливу на їх результати тощо [9, § 2310].

Також Закон від 1978 р. встановлював заборони для керівників («prohibited personnel practices»), частина з яких стосувалася гарантування політичної нейтральності цивільних службовців (не дискримінувати працівників або претендентів на зайняття посади з огляду на їхню політичну належність, не примушувати будь-яку особу до політичної діяльності та не застосовувати будь-які дії проти працівників чи претендентів на зайняття посади як відплату за відмову займатися такою політичною діяльністю тощо) [9, § 2302].

По-друге, Законом від 1978 р. була ліквідована Комісія з питань цивільної служби США, утворена Законом Пендлтона. Функції цієї комісії перейшли, зокрема, до таких нових органів, як Комітет із захисту системи заслуг (Merit Systems Protection Board) та Комітет з управління персоналом (Office of Personnel Management). При цьому Комітет із захисту системи заслуг уповноважений здійснювати розгляд та виносити рішення у справах, що належать до його компетенції, надавати вказівки федеральним агентствам і їх співробітникам, вивчати ситуацію щодо стану дотримання принципів системи заслуг у цивільній службі та надавати звіт із цього питання Президентові США і Конгресу, переглядати директиви, видані Комітетом з управління персоналом (5 U.S.C. § 1205). Своєю чергою Комітет з управління персоналом відповідальний за визначення керівних принципів порядку проведення конкурсів на зайняття посад цивільної служби (5 U.S.C. § 3393) [9].

Окремо варто сказати про санкції за порушення вимог щодо політичної нейтральності. Якщо Закон Хетча в редакції від 1993 р. передбачав два види стягнень за порушення службовцем вимог політичної нейтральності, а саме звільнення та штраф у розмірі місячної заробітної плати (5 U.S.C. § 7326) [2], то зі змінами від 12 грудня 2017 р. цей перелік був розширений. Наразі за порушення вимог політичної нейтральності до службовця може застосовуватися звільнення, пониження рангу, відсторонення від роботи у федеральних органах на строк не більше ніж 5 років, тимчасове відсторонення від посади, штраф у розмірі не більше

ніж 1000 доларів США, догана. Крім того, за один проступок до службовця може застосовуватися не одне, а декілька стягнень у поєднанні (5 U.S.C. § 7326) [5].

Що стосується провадження у відповідній категорії справ, то з'ясування обставин проступку здійснює Бюро спеціального радника (Office of Special Counsel). Факт же наявності чи відсутності в діянні службовця порушення вимог політичної нейтральності встановлюється в Комітеті із захисту системи заслуг (Merit Systems Protection Board), який вирішує питання стосовно дисциплінарного стягнення, у тому числі щодо звільнення з посади. Рішення Комітету із захисту системи заслуг може бути оскаржене в суді місцевого федерального округу. Якщо агентство, у якому займає посаду службовець, не звільняє його або ж звільняє та надалі впродовж 18 місяців після звільнення призначає чи переводить на іншу посаду, з федеральних асигнувань на утримання агентства вираховується сума в розмірі дворічної заробітної плати такого цивільного службовця [4, с. 316].

Важливу роль у розбудові політичної нейтральності цивільної служби США відіграє судова практика. Зокрема, відмінності у тлумаченні категорій «активна участь», «політична діяльність» тощо часто ставали причинами суперечностей між цивільними службовцями та Комісією з питань цивільної служби. Так, згідно з рішенням у справі «Оклахома проти Комісії з питань цивільної служби США» від 10 лютого 1947 р. (далі – справа «Оклахома») цивільний службовець Комісії з питань автомобільних доріг штату Оклахома запропонував губернаторові організувати благодійний обід задля збору коштів на користь однієї з політичних партій. Представники позивача стояли на позиції відсутності «активної» участі службовця в політичній діяльності (330 U. S. 134). Із цим не погодився Верховний суд США, який зазначив, що під «активною» участю має розумітися «не лише робота в політичному комітеті, а й дії, що вчиняються для політичного комітету» (330 U. S. 144) [16]. Тобто дії в інтересах партії, хоча й поза органами її управління (загальними зборами, виконкомом, політбюро тощо), вважаються активністю.

У рішенні у справі «Об'єднання державних працівників Америки проти Мітчелла» від 10 лютого 1947 р. (далі – справа «Мітчелл»), що було прийняте паралельно з рішенням у справі «Оклахома», Верховний суд США зазначив, що заборона політичної діяльності не має охоплювати публічні та приватні висловлювання цивільних службовців щодо політичних діячів, їхніх вчинків тощо, окрім випадків, коли такі висловлювання мають на меті просування політичної партії (330 U. S. 100). Крім того, підкреслено, що Закон Хетча має вплив на цивільного службовця не лише на час виконання ним посадових обов'язків, а й у позаробочий час. Ця думка простежується в такому формулюванні з рішення: «<...> у разі шкідливості політичної активності для цивільної служби загалом така шкідливість не буде зменшена, якщо буде здійснюватися цивільним службовцем після завершення роботи» (330 U. S. 95) [15].

Як у справі «Мітчелл», так і у справі «Комісія з питань цивільної служби США проти Національної асоціації перевізників листів» від 25 червня 1973 р. позивачі вважали термін «політична діяльність» занадто розпливчастим і нечітким у Законі Хетча. У відповідь Верховний суд США вказав на повноваження Комісії з питань цивільної служби з надання роз'яснень щодо значення «активної участі в політичній діяльності» (413 U. S. 551) [13]. Наразі повноваження щодо надання роз'яснень на запити стосовно застосування Закону Хетча має Бюро спеціального радника (Office of Special Counsel) (Закон від 1978 р., 5 U.S.C. § 1206 (l)) [9]. Вплив справи «Мітчелл» простежується також в іншому, більш пізньому рішенні – «Міннесота проти Комітету із захисту системи заслуг» від 4 жовтня 1988 р. У ньому Верховний суд США зазначив, що заборона активної політичної діяльності поширюється на цивільного службовця у відпустці, навіть якщо вона неоплачувана. Особа, яка має намір брати участь у виборах, повинна спочатку звільнитися з посади цивільної служби (858 F.2d 433, 435-36) [14]. Отже, Верховний суд США підтримував позицію щодо пропорційності широкого обсягу заборон цивільних службовців стосовно участі в політичній діяльності.

Сучасний етап розвитку моделі політичної нейтральності в цивільній службі США пов'язується з внесенням 6 жовтня 1993 р. змін до Закону Хетча. Ці зміни конкретизували та звужили раніше існуючий обсяг заборон, більш детально регламентували, які саме діяння

підпадають під заборону та які дозволені, містили перелік органів, до службовців яких висуваються більш суворі вимоги щодо політичної нейтральності. Чинне законодавство, на відміну від попередньої редакції, будується за принципом «від зворотного». Так, у Законі Хетча визначено, що службовці мають право брати активну участь в управлінні політичною партією та в політичних кампаніях, окрім таких винятків: 1) бути кандидатом на виборах від політичної партії (однак у виборах, у яких не відбуватиметься ідентифікація особи за партійною приналежністю (самовисування), особа може бути кандидатом); 2) використовувати офіційні повноваження для втручання у вибори або здійснення політичної діяльності; 3) використовувати підпорядкованих співробітників для політичних цілей; 4) вимагати займатися політичною діяльністю або перешкоджати їй щодо інших осіб; 5) вимагати, приймати, отримувати внески від підпорядкованих осіб у політичних цілях; 6) бути задіяним у політичну діяльність під час виконання посадових обов'язків на робочому місці; 7) розміщати символіку політичної партії на робочому місці, уніформі, службовому автомобілі (Закон Хетча, 5 U.S.C. §§ 7323–7325) [2; 8]. Як приклади дозволеної політичної активності в інформаційному бюлетені Бюро спеціального радника «Дозволені та заборонені види діяльності для більшості федеральних службовців» від вересня 2017 р. наведені такі права:

- бути членом політичної партії та обіймати в ній посаду;
- голосувати на виборах;
- відвідувати партійні збори та зустрічі;
- підписувати петиції та збирати підписи до петицій щодо висування кандидата на вибори;
- обговорювати питання референдумів, конституційних поправок, муніципальних ординансів;
- висловлювати думку щодо політичних партій або певного кандидата, проте не під час виконання посадових обов'язків, тощо [8].

Водночас законодавство встановлює більш суворі вимоги для окремих службовців. Ідеться про службовців окремо визначених органів, які не мають права брати активну участь в управлінні політичною партією та в політичних кампаніях. Це такі органи, як Бюро спеціального радника, Комітет із захисту системи заслуг, Федеральна виборча комісія, Федеральне бюро розслідувань, Служба розвідки, Комітет національної безпеки, Розвідувальне агентство Міністерства оборони та деякі інші (Закон Хетча, 5 U.S.C. §§ 7323) [2; 7]. Різновиди дозволеної неактивної політичної практики, а також приклади забороненої діяльності для службовців цих органів можна знайти в матеріалах Бюро спеціального радника, зокрема в інформаційному бюлетені «Дозволені та заборонені види діяльності для федеральних службовців, щодо яких існують обмеження» від лютого 2018 р. [7], листі «Тлумачення поняття партійної політичної групи» від 10 липня 2020 р. [10] та інших документах.

Висновки. Модель політичної нейтральності цивільної служби США пройшла триваллий шлях становлення та продовжує вдосконалюватися за сучасних умов під впливом як законодавчих змін, так і судової практики. На шляху трансформації системи «політичного патронажу» в «систему заслуг» цивільна служба США здійснила перехід від політично вмотивованого формування складу державних органів до відбору кандидатів на зайняття посад цивільної служби і прийняття рішень стосовно просування по службі з огляду на професійну компетентність громадян. Вимоги щодо політичної нейтральності є невід'ємним складником правового статусу цивільних службовців США. У розвитку політичної нейтральності цивільної служби США спостерігається тенденція від встановлення досить суворих заборон щодо політичної діяльності цивільних службовців до більш гнучкої моделі з конкретизованим переліком заборонених форм активності та умов, за яких можливе притягнення порушників до відповідальності. При цьому дотримання вимог щодо політичної нейтральності забезпечується не лише заходами відповідальності службовців, а й комплексом інших заходів (зокрема, діяльністю Бюро спеціального радника, Комітету із захисту системи заслуг та деяких інших структур). Особливістю моделі політичної нейтральності цивільної служби США є також диференціація правового регулювання вимог щодо політичної нейтральності для службовців окремих державних органів.

Список використаних джерел:

1. Esman M. The Hatch Act. A Reappraisal. *The Yale Law Journal*. 1951. Vol. 60. № 6. P. 986–1005.
2. Hatch Act Reform Amendments of 1993: the United States federal law from 06.10.1993 Pub.L. 103–94, 107 Stat. 1001. URL: <https://www.congress.gov/bill/103rd-congress/house-bill/20> (дата звернення: 14.09.2021).
3. Johnson R., Libecap G. Replacing Political Patronage with Merit: The Roles of the President and the Congress in the Origins of the Federal Civil Service System. *The Federal Civil Service System and The Problem of Bureaucracy*. 1994. Vol. 69. № 3. P. 12–47.
4. Miller C. The Unwise and Unconstitutional Hatch Act: Why State and Local Government Employees Should Be Free to Run for Public Office. *Southern Illinois University Law Journal*. 2009. Vol. 34. P. 313–357.
5. National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2018: the United States federal law from 12.12.2017 Pub.L. 115–91, 131 Stat. 1284. URL: <https://www.congress.gov/115/plaws/publ91/PLAW-115publ91.pdf> (дата звернення: 14.09.2021).
6. Pendleton Civil Service Reform Act: the United States federal law from 16.01.1883. URL: <http://www.ourdocuments.gov/doc.php?doc=48&page=transcript> (дата звернення: 14.09.2021).
7. Permitted and Prohibited Activities for Federal Employees Subject to Further Restrictions according to the Hatch Act: informational poster of the US Office of Special Counsel rev. from February 2018. URL: https://www.nsf.gov/oig/_pdf/OSC%20HA%20Poster%20Lesser%20Restricted%202018.pdf (дата звернення: 14.09.2021).
8. Permitted and Prohibited Activities for Most Federal Employees according to the Hatch Act: informational poster of the US Office of Special Counsel rev. from Sept. 2017. URL: <https://osc.gov/Documents/Outreach%20and%20Training/Posters/The%20Hatch%20Act%20and%20Most%20Federal%20Employees%20Poster.pdf> (дата звернення: 14.09.2021).
9. The Civil Service Reform Act: the United States federal law from 13.10.1978 Pub.L. 95–454, 92 Stat. 1111. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/STATUTE-92/pdf/STATUTE-92-Pg1111.pdf> (дата звернення: 14.09.2021).
10. What is a partisan political group: Advisory Opinion of the US Office of Special Counsel from 10.07.2020. URL: <https://osc.gov/Documents/Hatch%20Act/Advisory%20Opinions/Federal/What%20is%20a%20partisan%20political%20group.pdf> (дата звернення: 14.09.2021).
11. Оболонский А. Кадровая политика в федеральной государственной службе США: история и современность. *Общественные науки и современность*. 2001. № 3. С. 41–61.
12. Рішення Верховного суду США у справі «Ex parte Curtis» від 18 грудня 1882 р. URL: <https://www.loc.gov/item/usrep106371/> (дата звернення: 14.09.2021).
13. Рішення Верховного суду США у справі «Комісія з питань цивільної служби США проти Національної асоціації перевізників листів» (*United States Civil Service Commission v. National Association of Letter Carriers*) від 25 червня 1973 р. URL: <https://www.oyez.org/cases/1972/72-634> (дата звернення: 14.09.2021).
14. Рішення Верховного суду США у справі «Міннесота проти Комітету з захисту системи заслуг» (*Minnesota, Department of Jobs & Training v. Merit Systems Protection Board*) від 4 жовтня 1988 р. URL: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/875/179/179567/> (дата звернення: 14.09.2021).
15. Рішення Верховного суду США у справі «Об'єднання державних працівників Америки проти Мітчелла» (*United Public Workers v. Mitchell*) від 10 лютого 1947 р. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/330/75/#tab-opinion-1939101> (дата звернення: 14.09.2021).
16. Рішення Верховного суду США у справі «Оклахома проти Комісії з питань цивільної служби США» (*Oklahoma v. United States Civil Service Commission*) від 10 лютого 1947 р. URL: <https://tile.loc.gov/storage-services/service/ll/usrep/usrep330/usrep330127/usrep330127.pdf> (дата звернення: 14.09.2021).

